

PROEFSLEUVENONDERZOEK LANGS DE KASTEELSTRAAT TE SINT-PIETERS LEEUW

NOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 977

Rapport opgemaakt door: Pedro Pype en Jan Coenaerts

Derbystraat 51

9051 Gent

oktober 2019

Dossiernr. 226713

OE: 2019H223

COLOFON

Titel

Proefsleuvenonderzoek langs de Kasteelstraat te Sint-Pieters Leeuw (Vl.-Brabant)

Auteur

Pedro Pype en Jan Coenaerts

Projectnummer

- 26713 (ABO nv)
- 2019H223 (proefsleuven) (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Gent, oktober '19

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 977

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	28/09/2019	Interne draft
V1	23/09/2019	Externe draft
V2	03/10/2019	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Pedro Pype
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

1	Inleiding.....	7
1.1	Thesaurus	7
1.2	Administratieve gegevens	7
1.3	Doel van het onderzoek.....	7
1.4	Afbakening en geplande werken.....	8
2	Resultaten bureaustudie (citaat Praet 2019, ID 11867).....	9
2.1	Interpretatie en datering.....	9
2.2	Gemotiveerd advies.....	10
3	Proefsleuven.....	11
3.1.1	Methode en registratie.....	11
3.1.2	Onderzoeksvragen.....	12
3.1.3	Eindcriteria	13
4	Proefsleuven.....	14
4.1	Overzichtsplan	14
4.2	Dekkingsgraad	15
4.3	Afwijkingen programma van maatregelen.....	16
4.4	Profielen	16
4.5	Observaties van vondsten	16
4.6	Observaties en registraties van stalen	17
4.7	Conservatieassessment	17
4.8	Overzicht sleuven	17
4.9	Stratigrafie	21
4.10	Archeologische sporen	24
4.10.1	19 ^{de} eeuwse muurwerk (Werkput 3 en Kijkvenster)	24
4.10.2	Recente kuilen (werkput 1)	26
5	Muurwerk-archeologische observaties voormalige orangerie	27
5.1	Orangerie	27
5.2	Ondergrondse gang in baksteen.....	34
6	Assessment van sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren	36
6.1	Assessment van het onderzochte gebied.....	36
6.2	Beantwoorden onderzoeksvragen	36
7	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	39
8	Bibliografie	40
8.1	Literaire bronnen.....	40
8.2	Online bronnen.....	41
9	bijlage	43
9.1	Allesporenplan.....	43
9.2	Sporenlijst.....	44
9.3	Vondstenlijst.....	46

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto projectgebied	9
Figuur 2: Indicatief sleuvenplan uit de archeologienota waarvan akte is genomen (Praet 2019)	11
Figuur 3: Algemeen proefsleuvenplan (ABO nv 2019)	14
Figuur 4: Overzichtsfoto WP1-3	15
Figuur 5: Algemeen grondplan met aanduiding van profielen en TAW waardes (ABO nv 2019)	16
Figuur 6: 19-20 ^{ste} eeuwse aardewerk uit spoor 3.1 (ABO nv 2019)	17
Figuur 7: Algemeen proefsleuvenplan (ABO nv 2019)	18
Figuur 8: Overzichtsfoto WP 1 en 2 (ABO nv 2019)	19
Figuur 9: overzicht werkput 3 met kijkvenster en murencluster 3.1-3.5 (ABO nv 2019)	19
Figuur 10: Overzichtsfoto WP4: verstoord met bouwpuin (ABO nv 2019)	20
Figuur 11: Overzichtsfoto WP4: verstoord met resten bakstenen muren ex-situ (ABO nv 2019)	20
Figuur 12: Profiel 1.1 in Werkput 1 (ABO nv 2019)	21
Figuur 13: Profiel 2.3 in Werkput 3 (ABO nv 2019)	22
Figuur 14: Profiel 4 in kijkvenster Werkput 3 (ABO nv 2019)	23
Figuur 15: Algemeen zicht op het hoogteverschil (ABO nv 2019)	24
Figuur 16: Detailplan werkput 3 en kijkvenster	25
Figuur 17: Algemeen zicht op Werkput 3 en kijkvenster (ABO nv 2019)	26
Figuur 18: vlakfoto spoor 1.1 - 1.2 (ABO nv 2019)	26
Figuur 19: Vooraanzicht van het oostelijke gebouw (ABO nv 2019)	28
Figuur 20: Westgevel van de voormalige oostelijke serre (ABO nv 2019)	29
Figuur 21: Binnenzicht van de keermuur van de voormalige oostelijke serre (ABO nv 2019) ...	29
Figuur 22: Algemeen zicht op de westzijde van de westelijke gevel met dichtgemaakte deuropening (ABO nv 2019)	30
Figuur 23: Algemeen zicht op de buitenzijde van het oostelijke gebouw en keermuur serre (geheel links) (ABO nv 2019)	30
Figuur 24: Vooraanzicht op de buitenzijde van het oostelijke gebouw (ABO nv 2019)	31
Figuur 25: Vooraanzicht op de buitenzijde van de keermuur van de oostelijke serre (ABO nv 2019)	32
Figuur 26: hoogteprofiel (Google Earth Pro 2019)	33
Figuur 27: Ondergrondse bakstenen gang (ABO nv 2019)	34
Figuur 28: Algemeen zicht op het westelijke deel van de orangerie (ABO nv 2019)	35

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1: Overzichtstabel met oppervlaktes van proefsleuven en kijkvensters (ABO nv 2019) .. 15

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Sint-Pieters-Leeuw, kasteelstraat, proefsleuven, orangerie

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2019H223
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr.:	Kasteelstraat 48
- Postcode :	1600
- Fusiegemeente :	Sint-Pieters-Leeuw
- Land :	België
Lambertcoördinaten 1972 (EPSG:31370)	N:451116,6/192649,0 O: 45156,6/192464,2 Z: 45124,7/192421,8 W: 44995,0/192523,7
Kadaster	
- Gemeente :	Sint-Pieters-Leeuw
- Afdeling :	1 AFD
- Sectie :	B
- Percelen :	503v
Onderzoekstermijn	Augustus-september 2019

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de nota is het beantwoorden van de onderzoeksvragen voortkomende uit het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (ID 11867). Een proefsleuvenonderzoek moet het mogelijk maken om deze vragen te beantwoorden en inzicht verschaffen in de aard, datering en bewaring van eventueel aanwezige archeologische resten.

1.4 AFBAKENING EN GEPLANDE WERKEN

Het studiegebied bevindt zich aan de Kasteelstraat 48 te Sint-Pieters-Leeuw (prov. Vlaams-Brabant). Dit terrein maakt deel uit van het perceel 503v (Afd. 1; Sectie B) (Figuur 3). Omwille van de grote omvang van het perceel (ca. 29.441m²) - hetgeen overeenstemt met het domein van het kasteel van Rattendaal en het Hof te Zellik – werd ervoor geopteerd om de afbakening van het studiegebied te beperken tot de zone waarbinnen bodemingrepen zullen plaatsvinden (nabij Jachthoornstraat nr. 53) (Figuur 1)

2 RESULTATEN BUREAUSTUDIE (CITAAT PRAET 2019, ID 11867)

2.1 INTERPRETATIE EN DATERING

De bureaustudie kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen ter hoogte van de Kasteelstraat 48 te Sint-Pieters-Leeuw (prov. Vlaams-Brabant). Hierbij worden de omgevingsvergunningen van fase 1 en fase 2 samengevoegd in de archeologienota om versnippering te voorkomen.

Figuur 1: Luchtfoto projectgebied

Dit werd doorgenomen met de desbetreffende stedenbouwkundige ambtenaar. Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de grens van 3.000m² overschrijdt (ca. 29.441m²) en de ingreep in de bodem de grens van 1.000m² (ca. 1.772m²) overschrijdt, buiten een archeologische zone, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een omgevingsaanvraag, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Hierbij wordt bijgevolg een archeologienota opgemaakt op basis van een bureauonderzoek. Figuur 1: Luchtfoto (middenschalige winteropnamen, kleur, 2018) met aanduiding van het studiegebied. Het verslag van resultaten van deze archeologienota kon echter geen afdoende uitspraken doen inzake het archeologisch potentieel van het bodemarchief ter hoogte van het onderzoeksgebied. Aan de hand van bestaande en ontsloten landschappelijke, archeologische, historische, iconografische en cartografische gegevens werd de kans op het aantreffen van archeologische resten reëel bevonden. Dit bleek hoofdzakelijk uit:

- 1) Uit het landschappelijk onderzoek blijkt dat het studiegebied op gunstige landschappelijke locatie bevindt, nl. op de noordelijke helling van een heuvelrug aan de rand van een beekvallei in een regio met vruchtbare leembodems. Echter, ten gevolge van de hoge erosiegraad en verplaatsing van colluviaal materiaal werd tijdens het landschappelijk booronderzoek vastgesteld dat er geen profielontwikkeling heeft plaatsgevonden (A-C profiel) waarbij de B-horizont afwezig en/of geërodeerd is. De kans op het aantreffen van in situ steentijdmateriaal wordt dan ook als laag beschouwd. Uit een historische en archeologische analyse blijkt dat er slechts weinig bronnen beschikbaar zijn omtrent de vroegste geschiedenis in de regio (metaaltijden en Romeinse periode). Vermoedelijk is dit eerder te wijten aan een gebrek aan archeologisch onderzoek in de regio, eerder dan een afwezigheid van archeologische resten gezien de gunstige landschappelijke omstandigheden. De oudste historische bronnen duiden erop dat het studiegebied zich binnen in de Karolingische periode binnen het allodium Lewa bevond. Vanaf dit moment is er sprake van continue bewoning in de omgeving. De belangrijkste factor met betrekking tot het archeologisch potentieel is de oprichting van het Hof te Zellik en Kasteel van Rattendaal in de 12de en 13de eeuw. Het studiegebied ligt in het zuidoostelijk deel van het kasteeldomein. In 1842 werden in het noordelijk deel van het studiegebied drie oranjerieën opgericht, waarvan er twee nog steeds bovengronds bewaard zijn gebleven. De derde oranjerie bevindt zich centraal hiertussen, binnen het noordelijk deel van het studiegebied.
- 2) 2) In de toekomst zal het terrein bebouwd en lokaal onderkelderd worden (tot 3,30m-mv). Hierbij zal de bodemopbouw – en bij uitbreiding eventuele archeologisch relevante lagen (in casu: de top van de C-horizont) – geroerd worden. Bijgevolg worden mogelijke archeologische resten bedreigd door de geplande werkzaamheden.
- 3) 3) Het potentieel tot kennisvermeerdering bestaat uit het aantreffen van archeologische resten uit de middeleeuwen en later, hoewel het niet uit te sluiten valt dat er ook oudere resten (uit de metaaltijden en Romeinse periode) kunnen worden teruggevonden. De afwezigheid van een B-horizont en de hoge erosiegraad sluiten de aanwezigheid van in situ steentijdresteren uit. Aangezien er slechts weinig archeologisch onderzoek in de ruime omgeving heeft plaatsgevonden en het studiegebied deel uitmaakt van het kasteeldomein van het Hof te Zellik en het Kasteel van Rattendaal wordt er een matig tot hoog potentieel tot kennisvermeerdering toegekend aan het studiegebied.

Op basis van bovenstaande argumenten wordt ter hoogte van de geplande werkzaamheden verder archeologisch onderzoek door middel van proefsleuven geadviseerd.

2.2 GEMOTIVEERD ADVIES

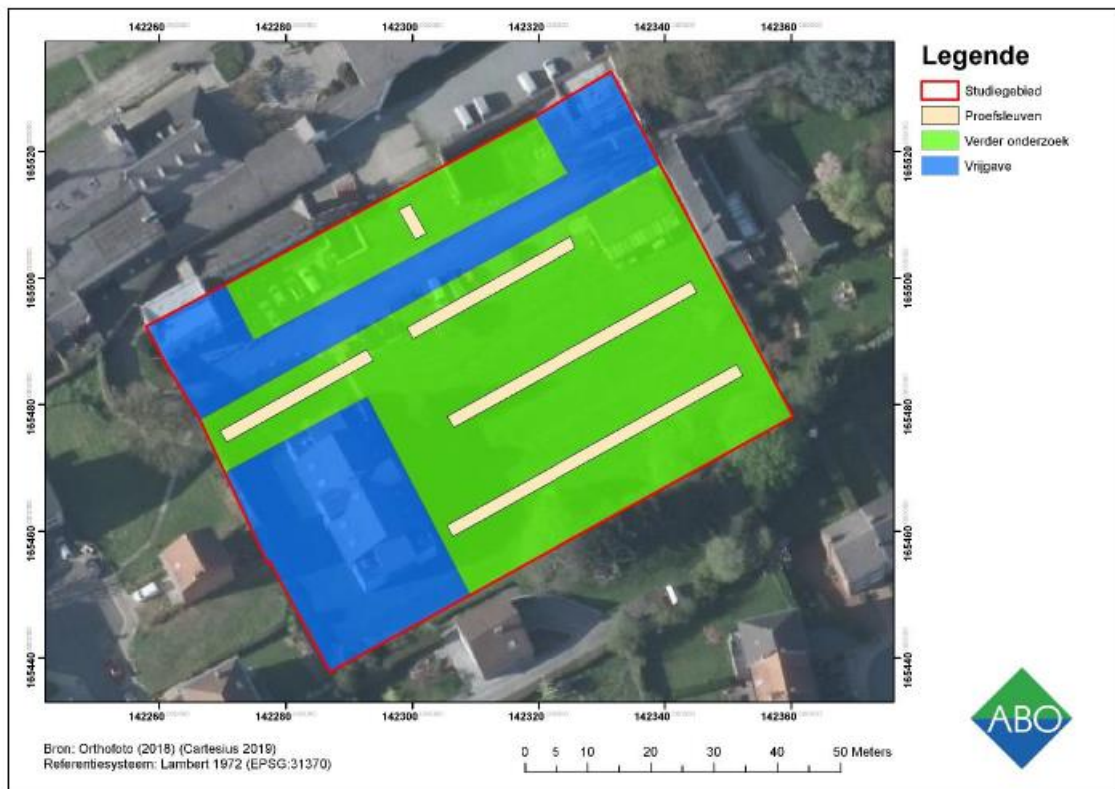
Aan de hand van het verslag van resultaten wordt geoordeeld dat de kans op het aantreffen van resten uit de Nieuwe tijd het grootst is. Er kan echter niet aangenomen worden dat de kans op het aantreffen uit andere archeologische perioden onbestaande is.

Het landschappelijk booronderzoek toont aan dat er geen in situ steentijdresteren verwacht worden. In de top van de C-horizont kunnen echter nog archeologische resten worden aangetroffen worden uit de metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen of later. Proefsleuvenonderzoek is de meest geschikte methode om het archeologisch potentieel voor het volledige studiegebied in te schatten Strategie conform programma van maatregelen

3 PROEFSLEUVEN

3.1.1 METHODE EN REGISTRATIE

Bij een proefsleuvenonderzoek is een dekkingsgraad van 12,5% het uitgangspunt, waarvan 10% voor de sleuven en 2,5% voor kijkvensters, dwarssleuven en volgsleuven. Concreet vertaalt dit zich naar 5 proefsleuven van 2m breed op een onderlinge afstand van maximaal 15m met een totale oppervlakte van 344m² (10,4%) (Tabel 1; Figuur 8). Dit biedt voldoende ruimte voor de uitbreiding van sleuven en de aanleg van kijkvensters. Er werd rekening gehouden met een buffer van 5m aan de randen van het onderzoeksgebied.

Figuur 2: Indicatief sleuvenplan uit de archeologienota waarvan akte is genomen (Praet 2019)

De sleuven worden standaard dwars op de isohypsen aangelegd, tenzij dit voor logistieke moeilijkheden zou zorgen, de vorm van het onderzoeksgebied dergelijke oriëntatie niet zou toelaten of dergelijke oriëntatie ten koste zou gaan van de archeologische evaluatie van het bodemarchief. Dit stemt overeen met de oriëntatie van de looplijnen tijdens het geofysisch onderzoek. Deze oriëntatie is tevens dwars op de Esenweg georiënteerd, een belangrijke uitvalsweg waar mogelijke archeologische resten op georiënteerd kunnen zijn.

Voor de aanleg van de proefsleuven wordt een graafmachine ingezet met een platte graafbak zonder tanden (CGP 8.6.2/3). In regel wordt één vlak aangelegd dat wordt onderzocht zoals beschreven in CGP 6.8.1.1. tot en met 8.6.1.9. De diepte van aanleg wordt tijdens de aanleg continu bijgestuurd op basis van minimaal twee putwandprofielen per sleuf, die bij voorkeur elke 50 meter geschrinkt geplaatst worden. Op basis van de putwanden wordt gekeken of zich dieperliggende niveaus met archeologische sporen en/of vondsten kunnen voordoen. In het voorkomende geval wordt op dit dieperliggend niveau

lokaal een opgravingsvlak aangelegd en wordt dit ook onderzocht zoals beschreven in CGP 6.8.1.1. tot en met 8.6.1.9.

Boringen (edelman $\varnothing$ 7cm) worden uitgevoerd in een selectie van de sporen indien dit noodzakelijk is om een inschatting te maken van de diepte van de sporen. De veldwerkleider bepaalt het aantal boringen.

Volg- of dwarssleuven worden aangelegd indien dit noodzakelijk is om het inzicht in de structuur van de archeologische site te verhogen en bij te dragen tot het correct aflijnen van de zones van het terrein waar archeologisch erfgoed aanwezig is.

Kijkvensters worden aangelegd om de schijnbare afwezigheid van sporen te verifiëren of om een spoor of concentratie van sporen waarvan de waardering en interpretatie niet duidelijk is, beter te kunnen onderzoeken. De kijkvensters worden op dezelfde wijze als proefsleuven aangelegd (CGP 8.6.3).

De waardering en assessment van de vondsten gebeurt conform de CGP 11.3. en 12.5.9.

De staalname voor natuurwetenschappelijk materiaal gebeurt conform CGP 9.5.5.

De verwerking van de natuurwetenschappelijke vondsten en stalen gebeurt conform de CGP 9.6.

3.1.2 ONDERZOEKSVRAGEN

Hoofdvraag	Antwoord	Bijvra(a)g(en)
1. Zijn er grondsporen aanwezig?	Ja	a. Wat is hun aard? b. Wat is hun bewaringstoestand? c. Wat is hun verspreiding? d. Wat is de densiteit? e. Hoe verloopt de ruimtelijke horizontale spreiding? f. Hoe verloopt de ruimtelijke verticale spreiding? g. Zijn er verschillende niveaus van sporen aanwezig? h. Behoren de resten tot één of meerdere periodes? i. Gaat het om losse sporen zonder ruimtelijke samenhang of maken ze deel uit van één of meerdere archeologische structuren of concentraties? Geef een interpretatie en voorzie argumentatie. j. Wat is de datering van de sporen op basis van het vondstmateriaal, de versnijdingen en/of opvulling van de sporen en de daarmee gepaarde fasering?
	Nee	a. Wat kan de afwezigheid ervan verklaren? b. Is deze anomalie natuurlijk of antropogeen? c. Wat is de omvang van deze anomalie?
2. Zijn er artefacten aanwezig?	Ja	a. Wat is hun aard? b. Wat is hun bewaringstoestand? c. Wat is hun verspreiding? d. Wat is de densiteit? e. Hoe verloopt de ruimtelijke horizontale spreiding? f. Hoe verloopt de ruimtelijke verticale spreiding? g. Behoren de resten tot één of meerdere periodes?

Hoofdvraag	Antwoord	Bijvra(a)g(en)
		h. Gaat het om losse artefacten of komen ze voor in verband met één of meerdere sporen of maken ze deel uit van één of meerdere archeologische structuren? Geef een interpretatie en voorzie argumentatie.
	Nee	i. Zijn er verschillende niveaus van sporensites aanwezig? a. Wat kan de afwezigheid van archeologische resten verklaren? b. Is deze anomalie natuurlijk of antropogeen? c. Wat is de omvang van deze anomalie?
3.		Kan een ruimtelijke afbakening gemaakt worden van de zones met archeologische sporen of artefacten?
4.		Kunnen archeologische vindplaatsen op basis van het sporen/artefactenbestand in tijd, ruimte en functie afgebakend worden? Waarom?
5.		Kan het vindplaatstype (bewoning, economisch, funerair, religieus, militair) worden bepaald op basis van de aard van de contexten en/of het vondstmateriaal? Waarom?
6.		Wat zegt de landschappelijke ligging (reliëf, bodemtype, geologische eenheid en hydrologie) van de archeologische erfgoedwaarden over het vroegere landgebruik volgens een synchroon en diachroon perspectief?
7.		Wat is de impact van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
8.		Is er mogelijkheid tot behoud <i>in situ</i> en zijn er eventueel maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?

3.1.3 EINDCRITERIA

Het onderzoek wordt als succesvol beschouwd indien alle sporen- en vondstenlocaties op een wetenschappelijke verantwoorde wijze onderzocht werden, onderbouwde antwoorden op de onderzoeksvragen kunnen worden geformuleerd en een rapport kan worden opgeleverd.

4 PROEFSLEUVEN

4.1 OVERZICHTSPLAN

Op 26 augustus 2019 werd door erkende archeologen Pedro Pype en Jan Coenaerts het archeologisch vooronderzoek uitgevoerd langs de Kasteelstraat te Sint-Pieters-Leeuw (prov. Vlaams-Brabant) uitgevoerd conform het Programma van Maatregelen waarvan akte werd genomen (ID 11867).

De methodes en strategie werd uitgevoerd conform de technische specificaties in hfst 4. Het sleuvenonderzoek werd uitgevoerd onder **OE-code 2019H22344** (figuur 17). Hierbij werden vijf sleuven aangelegd, zoals voorzien in het programma van maatregelen. WP 4 en 5 werden ingekort wegens de aanwezigheid van een verstoring (puinvullingen). Gezien het uitbraakspoor en muurresten (spoor 3.1-3.2) in werkput 3, werd een groot kijkvenster aangelegd ter evaluatie van de aangetroffen resten.

Figuur 3: Algemeen proefsleuvenplan (ABO nv 2019)

Figuur 4: Overzichtsfoto WP1-3

4.2 DEKKINGSGRAAD

Het totale onderzoeksgebied is 3.425m². De aanwezigheid van bouwpuin (baksteen, beton,..) heeft ertoe geleid dat WP 4 en 5 werden ingekort. Deze zone (ca. 750m²) wordt daarom niet opgenomen in de bepaling van de dekkingsgraad (tabel 1). In het gebied voor verdere evaluatie (WP1-3) bedroeg

Hiervan werd er in ca. 266m² sleuven aangelegd (10,1%). De oppervlakte van het kijkvenster bedraagt 35m² (1,20%). In totaal bedraagt dit 301m², wat overeenkomt met ca. 11,1% van het onderzoeksgebied dat door middel van prospectie met ingreep in de bodem werd gewaardeerd (tabel 1). De lijsten bevinden zich in bijlage (hfst. 12). In totaal werden er 5 proefsleuven aangelegd met aanduiding van 7 archeologische sporen aangetroffen (tabel 1).

Werkputten	
WP 1	98m ²
WP 2	98m ²
WP 3	76m ²
WP 4-5	[25m ²]
kijkvenster	
WP3	35m ²
Totaal	301m²
Oppervlakte kijkvensters	35m ²
oppervlakte studiegebied	3425m ²
verstoorde zone	750m ²
Oppervlakte onverstoord studiegebied	2675m ²
percentage proefsleuven	266m ²

Tabel 1: Overzichtstabel met oppervlaktes van proefsleuven en kijkvensters (ABO nv 2019)

4.3 AFWIJINGEN PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Er is een kleine ruimtelijke afwijking op basis van het voorziene sleuvenplan in het programma van maatregelen. WP 4 en 5 werden aangelegd met een afwijking van het programma van maatregelen. Deze werden echter ingekort wegens de aanwezigheid van bouwpuin. Deze zone werd niet in beschouwing genomen voor de dekkingsgraad (cf. hfst. 4.2).

4.4 PROFIELEN

Fig. 10 geeft een overzicht van de aangelegde profielen weer. Hierbij zijn er 4 profielen aangelegd in werkput 1-3 (profiel 1.1-1.4). Twee profielen in werkput 4 en 5 (profiel 1.5-1.6) tonen de verstoringen aan.

Figuur 5: Algemeen grondplan met aanduiding van profielen en TAW waarden (ABO nv 2019)

Figuur 5 toont de aangelegde profielen en TAW-waarden. Deze zullen per zone in detail worden besproken in hfst. 4.9-4.10.

4.5 OBSERVATIES VAN VONDSTEN

In Werkput 3, in uitbraak spoor 1, werden enkele aardewerkvondsten aangetroffen die de uitbraak dateert omstreeks 1900.

Figuur 6: 19-20ste eeuwse aardewerk uit spoor 3.1 (ABO nv 2019)

Project code: 2019H223

Site: Sint-Pieters Leeuw; Kasteelstraat

Inventaris vondsten

Blad 1

Inventaris nr.	WP	Spoor	Vlak	Profiel	Laag	Datum	Materiaaltype	Verzamelmethode (AAVL, Cp, Afw, Pnt, Bemo, Residu)	Aantal	Datering	Opmerking (vormspecificaties, bewaarskwaliteit, stalen, tekeningnummer, natuurlijk/antropogeen, primair/ secundair, ...)
1	1		1	*	*	27/08/2019	AW	AAVL	1	18de/19de E	1 wandfragment lokaal/regionaal roodgebakken, loodglazuur; mangaan
2	3		1	*	*	27/08/2019	AW	AAVL	7	Gemengd (18de - 20ste E)	1 randfragment van kom, lokaal/regionaal roodgebakken, loodglazuur, aanzet opgetrokken oor, 2 randfragmenten kom, ongeglaazuur, 1 wandfragment Europees porselein, 1 fragment theekannetje, gelusterd Europees porselein, Fragment kop kleipijp

4.6 OBSERVATIES EN REGISTRATIES VAN STALEN

Er werden geen relevante archeologische sporen of landschappelijke horizonten aangetroffen, waardoor er dan ook geen stalen ingezameld werden met het oog op natuurwetenschappelijke analyse.

4.7 CONSERVATIEASSESSMENT

Er werden geen specifieke vondsten aangetroffen die conservatie-maatregelen vereisen.

4.8 OVERZICHT SLEUVEN

De centrale onbebouwde zone van de voormalige moestuin werd door middel van drie proefsleuven (werkput 1 – 3) geëvalueerd. Werkput 4 werden aangelegd naast de bestaande bebouwing. Werkput 5 werden aangelegd ter hoogte van de zone van de voormalige orangerie ter evaluatie van het bodemarchief.

In twee zones werden sporen aangetroffen. In het uiterst zuidelijke deel van het onderzoeksgebied werden twee recente kuilen aangetroffen (Werkput 1; spoor 1.1-1.2).

In werkput 3 werden enkele 19de eeuwse muren en uitbraaksporen (spoor 3.1-3.5) aangetroffen en kunnen vermoedelijk in verband gebracht worden met de orangerie of eventuele bakstenen constructies binnen de moestuin.

Figuur 7: Algemeen proefsleuvenplan (ABO nv 2019)

Figuur 8: Overzichtsfoto WP 1 en 2 (ABO nv 2019)

Figuur 9: overzicht werkput 3 met kijkvenster en murencluster 3.1-3.5 (ABO nv 2019)

Figuur 10: Overzichtsfoto WP4: verstoord met bouwpuin (ABO nv 2019)

Figuur 11: Overzichtsfoto WP4: verstoord met resten bakstenen muren ex-situ (ABO nv 2019)

4.9 STRATIGRAFIE

De stratigrafie van het terrein wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een gemiddeld 0,50m dikke Ap-horizont (figuur 14-16). Onder deze is een donkerbruine leembodem met verschijnselen van verbruining aanwezig met sporen van diepe doorworteling (C-horizont). Er werden geen sporen aangetroffen van een B-horizont.

Ter hoogte van Werkput 4 werd de stratigrafie gekenmerkt door de aanwezigheid van recent bouwpuin en bleek de bodemopbouw diepgaand verstoord (figuur 10).

In Werkput 5 bleek tevens de aanwezigheid van afbraakpuin en stukken metselwerk (figuur 11). Wegens de instabiliteit van de sleuf konden er profielen worden geregistreerd voor WP 4-5.

Figuur 12: Profiel 1.1 in Werkput 1 (ABO nv 2019)

Figuur 13: Profiel 2.3 in Werkput 3 (ABO nv 2019)

In het kijkvenster van werkput 3 kon duidelijk aangetoond worden dat de natuurlijke bodem werd genivelleerd en vervolgens opgehoogd met vergraven materiaal vermengd met afbraakpuin. Wellicht werd de oorspronkelijke topografie van het noordwaarts afhellende terrein tijdens of onmiddellijk na de bouw van de keermuur van de orangerie genivelleerd door middel van aanaarding. Dit zou dan ook het abrupte hoogteverschil van ca. 2m verklaren van het terrein aan de binnen- en buitenzijde van de keermuur.

Figuur 14: Profiel 4 in kijkvenster Werkput 3 (ABO nv 2019)

Figuur 15: Algemeen zicht op het hoogteverschil (ABO nv 2019)

4.10 ARCHEOLOGISCHE SPOREN

In twee zones werden sporen aangetroffen. Het betreffen twee postmiddeleeuwse kuilen (spoor 1.1-1.2) in het zuidwestelijke deel van werkput 1. In werkput 3 werden enkele 19de eeuwse muren en uitbraaksporen (spoor 3.1-3.5) en kunnen in verband gebracht worden met de orangerie of eventuele bakstenen constructies in de moestuin.

4.10.1 19DE EEUWS MUURWERK (WERKPUT 3 EN KIJKVENSTER)

In Werkput 3 kwamen enkele muursporen aan het licht die in verband te brengen met een smalle noordoost-zuidwest verlopende bakstenen structuur bestaande uit twee parallel verlopende muurstructuren met een binnenwerkse breedte van ca. 0,80m (spoor 3.2 en 3.4). Beide bakstenen muursporen hebben een breedte van 1 steen en opgetrokken in een oranje- tot donkerrode veldovensteen van 19x10x5,5cm met een witbeige kalkmortel.

Het verdere oostelijke verloop van muurspoor 3.2 bleek uitgebroken (uitbraakspoor 3.1). In het uitbraakspoor werd aardewerk uit de 20ste eeuw aangetroffen. Ter hoogte van het uiterst westelijke einde van muurspoor 3.4 bleek zich nog een gedeelte van een kleine vierkante structuur aanwezig die mogelijk in verband te brengen is met een bezinkputje (spoor 3.5).

In functie van verdere waardering van de structuur werd bijkomend een kijkvenster aangelegd ter hoogte van de zuidelijke sleufwand van Werkput 3. Hieruit bleek de bakstenen structuur nog voorzien te zijn van een zuidelijke uitloper.

De aangetroffen structuur vertoont dezelfde oriëntatie als de restanten van de voormalige orangerie.

Mogelijk kunnen de muursporen in verband gebracht worden met de mogelijke serres van de orangerie of eventuele losstaande gebouwen binnen de moestuin. De smalle tussenruimte kan dan eventueel wijzen op tuinpaden.

Figuur 16: Detailplan werkput 3 en kijkvenster

Figuur 17: Algemeen zicht op Werkput 3 en kijkvenster (ABO nv 2019)

4.10.2 RECENTE KUILEN (WERKPUT 1)

Kuilen spoor 1.1 en 1.2 werden aangetroffen in het zuidwestelijk deel van WP1 (figuur xxx). Beide, vermoedelijke recente, kuilen hebben een onduidelijke aflijning, een heterogene grijsbruine lemige vulling.

Spoor 1.1 bevat veel as en houtskool en kan gekarakteriseerd worden als kachelafval.

Figuur 18: vlakfoto spoor 1.1 - 1.2 (ABO nv 2019)

5 MUURWERK-ARCHEOLOGISCHE OBSERVATIES VOORMALIGE ORANGERIE

5.1 ORANGERIE

Parallel met het proefsleuvenonderzoek werd tevens een beperkt muurwerk-archeologisch onderzoek uitgevoerd van het overgebleven muurwerk van de voormalige orangerie.

Op basis van de kadastrale gegevens dagtekent de orangerie uit 1842. Deze bestond uit drie aparte gebouwen die met elkaar verbonden waren door halve serres, wellicht geïnspireerd door Engelse Victoriaanse voorbeelden. De serres waren gelegen tegen de zuidkant van de keermuur.

Op de kaart van Vandermaelen en Popp worden slechts zeer algemeen een drietal gebouwmassieven aangeduid.

Orangerien waren over het algemeen rechthoekige, zuidgerichte gebouwen met stevige gemetselde muren en een verzorgde architectuur en werden over het algemeen geplaatst in de nabijheid van een herenhuis waarmee ze ook qua stijkenmerken overeenkwamen (Fornari 2010, p. 121).

Het werd gezien als plaats waar exotische planten en andere warmte behoevende planten werden tentoongesteld en gekweekt en waren meestal voorzien van een verwarmingssysteem.

Als dusdanig creëerde men een tuin die ook genietbaar was bij slecht weer. Het was de plaats waar theekransjes werden gehouden en waar kleine recepties plaatsvonden, benadrukt door het exotische karakter waarin men poogde te ontsnappen aan het alledaagse leven, een levensvisie die in de Romantiek hoogtij vierde.

Van de gebouwen zelf bleven slechts nog het uiterst oostelijke en westelijke gebouw tot op heden behouden. Beide hebben een vierkant grondplan en zijn voorzien van drie verdiepen. Van het centrale gebouw, met een rechthoekig grondplan, resten enkel nog de funderingen. Het geheel werd begrensd aan noordelijke zijde door een monumentale keermuur. Wellicht werd deze keermuur opgetrokken voorafgaand de terreinophoging aan de binnenzijde ervan, waardoor een vlak terrein werd bekomen.

Van de voormalige oostelijke en westelijke serre bleef nog de imposante keermuur nagenoeg volledig bewaard. Het centrale gedeelte is verdwenen.

Het geheel is opgetrokken in een oranje- tot donkerrode veldovensteen van 19x10x5,5-6cm gemetseld met een beige-witte kalkmortel in traditioneel verband.

Ten zuidoosten van het complex werd een hoger gelegen en ommuurde moestuin voorzien. Dit wordt ten andere duidelijk aangetoond in het niveauverschil in het maaiveld tussen de binnentuin en de buitenzijde van de keermuur.

Figuur 19: Vooraanzicht van het oostelijke gebouw (ABO nv 2019)

Het areaal van de voormalige oostelijke serre is momenteel in gebruik als moestuin.

De westelijke zijmuur van de voormalige serre bleef wel bewaard. Het kopse einde van de muur is verstevigd door middel van een bredere uitgewerkte stijl en voorzien van een plint in blauwe hardsteen.

Figuur 20: Westgevel van de voormalige oostelijke serre (ABO nv 2019)

Figuur 21: Binnenzicht van de keermuur van de voormalige oostelijke serre (ABO nv 2019)

In de westelijke zijde van de westgevel is een duidelijke dichtgemetselde doorgang aanwezig met segmentboog.

Figuur 22: Algemeen zicht op de westzijde van de westelijke gevel met dichtgemaakte deuropening (ABO nv 2019)

Figuur 23: Algemeen zicht op de buitenzijde van het oostelijke gebouw en keermuur serre (geheel links) (ABO nv 2019)

Het muurwerk aan de buitenzijde is, omwille van de hoogte, verstevigd door het in metsen op regelmatige afstand van smalle steunberen op regelmatige afstand. Recent werden nog extra zware steunberen tegen de keermuur aangebracht, gemetseld op een basis van betonblokken om de stabiliteit van het hoge muurwerk te verzekeren.

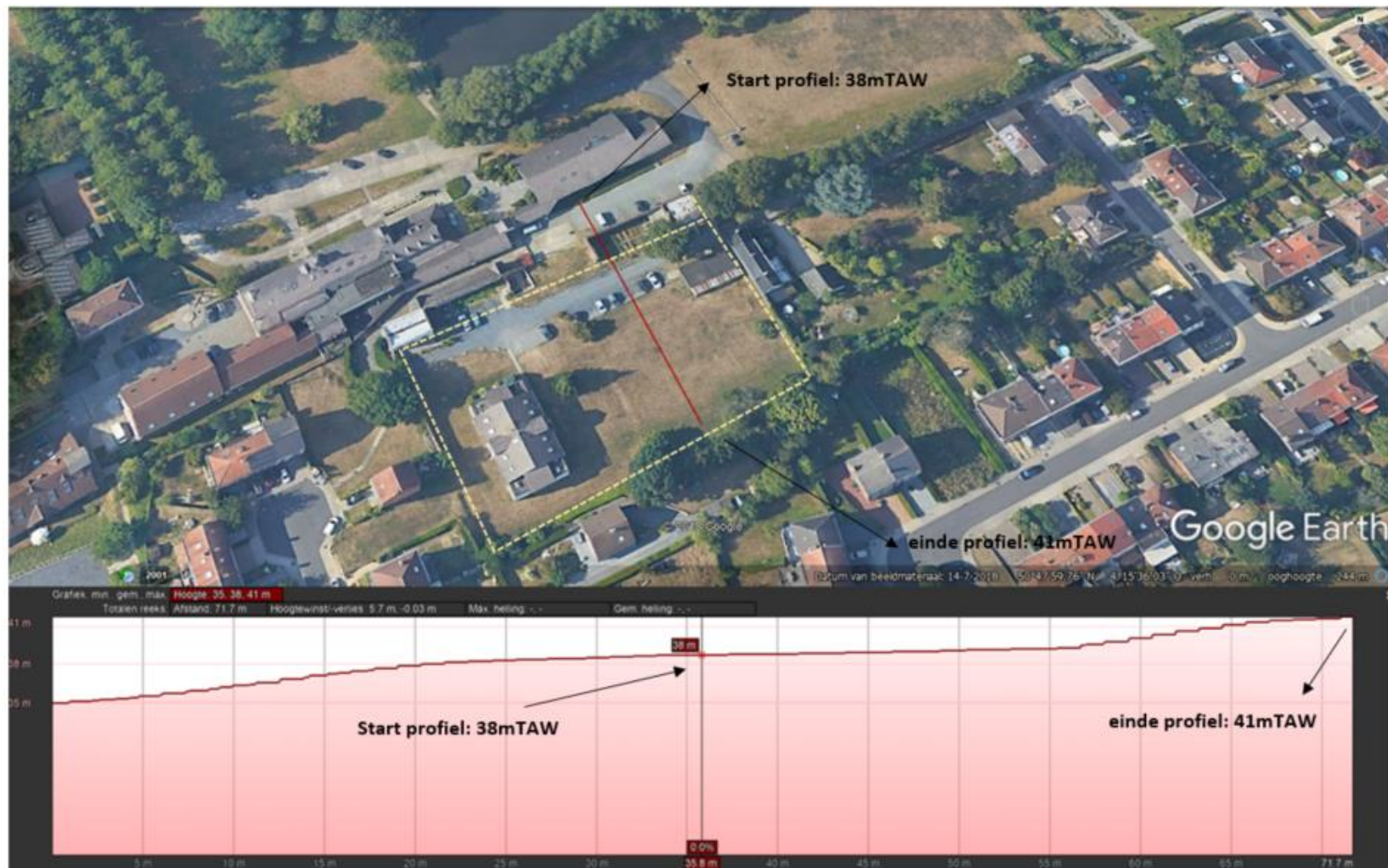
Figuur 24: Vooraanzicht op de buitenzijde van het oostelijke gebouw (ABO nv 2019)

Figuur 25: Vooraanzicht op de buitenzijde van de keermuur van de oostelijke serre (ABO nv 2019)

Zoals is gebleken uit de bewaarde bouwkundige elementen, het bodemkundig profiel in Werkput 3 én het hoogteprofiel op basis van Google Earth Pro, werd de van nature afhellende topografie binnen het onderzoeksgebied bewust antropogeen opgehoogd en genivelleerd voor de creatie van een terras (figuur 25-26). Het terras werd aangelegd in functie van de inplanting van de orangerie in 1842.

Vooraf het noordelijke gedeelte ter hoogte van Werkput 3 en 5 bleken bewust opgehoogd door middel van vergraven materiaal vermengd met baksteenpuin.

Figuur 26: hoogteprofiel (Google Earth Pro 2019)

5.2 ONDERGRONDSE GANG IN BAKSTEEN

Wat betreft het westelijke gedeelte en dan meer bepaald de zone van de westelijke serre is er de aanwezigheid van een ondergrondse in baksteen opgetrokken gang. De structuur heeft een hoogte van ca. 1,70m en een breedte binnenwerks van ca. 1m.

Omwille van veiligheidsredenen werd deze structuur niet verder verkend. Ter hoogte van de toegang vertoont de structuur een licht gebogen verloop in zuidelijke richting.

Echter tijdens het aanleggen de proefsleuven werden er geen aanwijzingen aangetroffen in de vorm van bijvoorbeeld een aanleg sleuf die het verdere verloop van de gang aantonen. Mogelijk werd deze dan ook aangelegd door middel van tunneltechnieken in plaats van in een open aanleg sleuf.

Hoe de aanwezigheid van de ondergrondse gang dient geïnterpreteerd dient te worden is onduidelijk. Dergelijke types van gemetselde ondergrondse gangen werden vaak aangelegd in functie van afvalwaterafvoer of als sluis tot ondergrondse ijskelders.

Figuur 27: Ondergrondse bakstenen gang (ABO nv 2019)

Figuur 28: Algemeen zicht op het westelijke deel van de orangerie (ABO nv 2019)

6 ASSESSMENT VAN SPOREN, SPOORCOMBINATIES EN ARCHEOLOGISCHE STRUCTUREN

6.1 ASSESSMENT VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

Het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat de oorspronkelijke topografie van het onderzoeksgebied in functie van de aanleg van een orangerie met moestuin in 1842 drastisch werd gewijzigd.

Hierbij werd duidelijk dat het oorspronkelijke in noordwaartse richting afhellende terrein, weliswaar wellicht na de bouw van een hoge keermuur aan de noordrand, genivelleerd door middel van het bewust aanaarden, om op die wijze een vlak functioneel terrein te bekomen.

Ter hoogte van de voormalige moestuin werden slechts enkele recente kuilen en muurwerk aangetroffen die in verband te brengen zijn met de voormalige 19de eeuwse orangerie en moestuin. Er werden geen aanwijzingen aangetroffen van oudere archeologische sporen. **Hierdoor kunnen we concluderen dat er geen potentieel tot kennisvermeerdering te verwachten valt. De terreinen in kwestie worden dus vrijgegeven.**

6.2 BEANTWOORDEN ONDERZOEKSVRAGEN

✓ Zijn er grondsporen aanwezig?

Er werden tijdens het proefsleuvenonderzoek enkele archeologische sporen en structuren aangetroffen.

✓ a. Wat is hun aard?

Het aangetroffen sporenbestand vertaald zich in de vorm van een tweetal recente kuilen en enkele 19de eeuwse muursporen die verband te brengen zijn met de creatie van de moestuin en orangerie in 1842.

✓ b. Wat is hun bewaringstoestand?

De bewaring is over het algemeen goed, dankzij de kleiige ondergrond en de recente datum van de meerderheid van de sporen.

✓ Wat is hun verspreiding?

Ter hoogte van de voormalige moestuin werden slechts enkele recente kuilen en muurwerk aangetroffen die in verband te brengen zijn met de voormalige 19de eeuwse orangerie en moestuin.

Er werden geen aanwijzingen aangetroffen van oudere archeologische sporen.

✓ Wat is de densiteit?

Enkel ter hoogte van de 19de eeuwse orangerie is een densiteit aan sporen vastgesteld die in verband te brengen zijn met gebouwstructuren binnen de voormalige moestuin (cf. hfst. 4.10)

✓ Hoe verloopt de ruimtelijke horizontale spreiding?

Niet van toepassing

- ✓ Hoe verloopt de ruimtelijke verticale spreiding?

Niet van toepassing

- ✓ Zijn er verschillende niveaus van sporen aanwezig?

Neen. Er is slechts een vlak aangetroffen. Uit de profielen bleek ook een dikke Ap-horizont aanwezig met eronder is een donkerbruine leembodem met verschijnselen van verbruining aanwezig met sporen van diepe doorworteling (C-horizont). Er werden geen sporen aangetroffen van een B-horizont. Ter hoogte van Werkput 4 werd de stratigrafie gekenmerkt door de aanwezigheid van recent bouwpuin en bleek de bodemopbouw diepgaand verstoord.

In Werkput 5 bleek tevens de aanwezigheid van afbraakpuin en stukken metselwerk dat in verband te brengen is met het bewust aanaarden in functie van de creatie van een terras.

- ✓ Behoren de resten tot één of meerdere periodes?

De aangetroffen sporen zijn alle recent van aard, meer bepaald 19de of 20ste eeuw.

- ✓ Wat is de datering van de sporen op basis van het vondstmateriaal, de versnijdingen en/of opvulling van de sporen en de daarmee gepaarde fasering?

De aangetroffen sporen en structuren kunnen in de 19de en/of 20ste eeuw gedateerd worden en in verband gebracht met de orangerie en moestuin.

- ✓ Kan een ruimtelijke afbakening gemaakt worden van de zones met archeologische sporen of artefacten?

Er kan een ruimtelijke afbakening gemaakt worden van de zones met archeologische sporen, maar deze lijken allemaal recent van aard (19-20ste eeuw).

- ✓ Kunnen archeologische vindplaatsen op basis van het sporen/artefactenbestand in tijd, ruimte en functie afgebakend worden? Waarom?

De aangetroffen structuren kunnen in tijd (19de/20ste eeuw), in ruimte en functie (moestuin, orangerie) afgebakend worden.

- ✓ Kan het vindplaatstype (bewoning, economisch, funerair, religieus, militair) worden bepaald op basis van de aard van de contexten en/of het vondstmateriaal? Waarom?

Er is geen afgebakende nederzetting aangetroffen om vervolgonderzoek aan te raden. Er is extra informatie opgedoken om de 19de eeuwse kasteeluitbreidingen nader te verklaren en aldus een aanvulling vormt omtrent de kennis van de 19de eeuwse orangerie en moestuin.

- ✓ Wat zegt de landschappelijke ligging (reliëf, bodemtype, geologische eenheid en hydrologie) van de archeologische erfgoedwaarden over het vroegere landgebruik volgens een synchroon
Wat is de impact van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?

Niet van toepassing

- ✓ Is er mogelijkheid tot behoud in situ en zijn er eventueel maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?

Niet van toepassing

- ✓ Indien behoud in situ van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Niet van toepassing

- ✓ Welke site-specifieke vragen moeten bij een eventueel vervolgonderzoek door middel van een opgraving, beantwoord worden?

Niet van toepassing

- ✓ Welk kennispotentieel heeft de archeologische site op regionaal niveau en in breder perspectief?

Er is geen potentieel tot kennisvermeerdering, aangezien er geen archeologische waarden worden bedreigd die een vervolgonderzoek (opgraving) noodzakelijk maken. De aangetroffen sporen en structuren zijn vrij recent van aard, meer bepaald uit de 19de en 20ste eeuw, en kunnen in verband gebracht worden met de voormalige orangerie en bijhorende moestuin. Hierdoor kunnen we concluderen dat er geen potentieel tot kennisvermeerdering te verwachten valt. De terreinen in kwestie worden dus vrijgegeven.

- ✓ Werden er archeologische resten aangetroffen die in verband kunnen worden gebracht met het Kasteel van Rattendaal of het Hof te Zellik?

Niet van toepassing

- ✓ Werden er nog archeologische resten aangetroffen van de verdwenen orangerie in het noorden van het studiegebied?

De aangetroffen muursporen behoren, op basis van oriëntatie en materiaalgebruik, zonder twijfel tot dezelfde aanlegfase van de moestuin met orangerie na 1842.

7 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		3 oktober 2019
Toon Moeskops	Business Unit Manager		3 oktober 2019
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		3 oktober 2019

8 BIBLIOGRAFIE

8.1 LITERAIRE BRONNEN

Acke B., Bartholomieux B., Heyvaert B., en M Lefere 2017. Archeologienota Diksmuide Nijverheidstraat (prov-West-Vlaanderen): Verslag van Resultaten, Bureauonderzoek. Monument Vandekerckehove.

Bavel Van, J., en J.A.G. Van Rooij, 2017. Stationsstraat 2-4, Diksmuide: Een archeologienota. Vlaams Erfgoed Centrum.40

Bavel Van, J., en J.A.G. Van Rooij, 2017. Stationsstraat 2-4, Diksmuide: Programma van Maatregelen. Vlaams Erfgoed Centrum.40

De Gryse J., B. Bart, C. Thys, J. De Tollenaere en A. Willaert 2017. Sint-Jansplein (Diksmuide, West-Vlaanderen) Archeologienota, Bureauonderzoek (Fase 0): Deel 2 Programma van Maatregelen. Ruben Willaert bvba.

De Gryse J., C. Thys, J. De Tollenaere en A. Willaert, 2017. Kwadestraat 3-11 (Diksmuide, West-Vlaanderen): deel 2 Programma van Maatregelen). Ruben Willaert bvba.

Deville T., en S. Houbrechts 2016a. Bortierlaan te Diksmuide (gem. Diksmuide): Archeologienota. ArcheoPro: Rapporten 262.

Deville T., en S. Houbrechts 2016b. Bortierlaan te Diksmuide (gem. Diksmuide): Programma van Maatregelen. ArcheoPro: Rapporten 262.

Ervynck, A. 2018: Afwegingskader. Omgaan met menselijke resten bij archeologisch onderzoek in Vlaanderen – 19.07.2018. Agentschap Onroerend Erfgoed.

Laloo, P., 2016. Archeologienota Deel 3: Programma van Maatregelen. Ghent Archaeological Team bvba.

Polfliet B., en F. Slabbinck, 2017. De Pluimen (Diksmuide, West Vlaanderen): Nota. Ruben Willaert bvba.

Pype P., T. Boncquet en J. De Gryse, 2011. Archeologisch onderzoek op de Gouden Leeuw-site (Diksmuide, prov. West-Vlaanderen). Ruben Willaert bvba: Sijsele.

Pype P., en B. De Smaele, 2015. ADEDE archeologisch rapport 44: Diksmuide – Tuinwijk. ADEDE.

Ronsse S., 2018a. *Verkennd bodemonderzoek, Esenweg t.h.v. nr. 34-40, 8600 Diksmuide; Lidl Belgium GmbH&Co. Eindrapport.* Rapport. ABO nv: Gent.

Ronsse S., 2018b. *Verkennd bodemonderzoek, Esenweg t.h.v. nr. 40-42, 8600 Diksmuide; Lidl Belgium GmbH&Co. Eindrapport.* Rapport. ABO nv: Gent.

Veraart, D. en Demeulemeester, L. 2017: Archeologienota. Verslag van Resultaten bureauonderzoek Diksmuide Tuinwijk (prov. West-Vlaanderen).

8.2 ONLINE BRONNEN

CadGIS 2018: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 7 juni 2018).

CAI Onroerend Erfgoed 2018 [online], <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/220> (geraadpleegd op 7 juni 2018).

Cartesius 2018: Topografische kaart 1933/1883 [online], <http://cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7BBDE85A1A-9065-4DD4-94DB-6B7E8ECCCE9D%7D> (geraadpleegd op 7 juni 2018).

Forum Eerste Wereldoorlog [online], http://www.forumeerstewereldoorlog.nl/wiki/index.php/De_Slag_om_Diksmuide_en_de_Fusiliers_Marins (geraadpleegd op 14 juni 2018).

Geneanet prentbriefkaarten [online], https://nl.geneanet.org/prentbriefkaarten/search/?country=BEL&go=1&id_filter_block=search-filter-types&page=2&place=Diksmuide®ion=WVL&size=30&types__armee__=armee (geraadpleegd op 15 juni 2018).

Geoportaal onroerend Erfgoed: Centraal Archeologische Inventaris [online], geo.onroerenderfgoed.be (geraadpleegd op 7 juni 2018).

Geopunt Vlaanderen 2018: Basiskaarten (orthofoto's 1971/2017; GRB, topografische kaart (klassieke reeks)) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 7 juni 2018).

Geopunt Vlaanderen 2018: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 7 juni 2018).

Geopunt Vlaanderen 2018: Bodemkaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 7 juni 2018).

Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120377> (geraadpleegd op 7 juni 2018).

Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/18925> (geraadpleegd op 7 juni 2018).

Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135254> (geraadpleegd op 7 juni 2018).

Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10329> (geraadpleegd op 7 juni 2018).

Molenecho's 2018: Het Belgisch molenbestand [online], <http://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?AdvSearch=>

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 7 juni 2018).

National library of Scotland: Maps British First World War Trench Maps, 1915-1918 [online], <http://maps.nls.uk/geo/find/#zoom=10&lat=51.0286&lon=2.7500&layers=60&b=1&point=51.0233,2.9110>, (Geraadpleegd 14 juni 2018).

Westhoekverbeeldt: Foto's Diksmuide WO I [online], http://www.westhoekverbeeldt.be/beelden?trefwoord=Esenweg&f_strings_gemeente=Diksmuide (geraadpleegd 18 juni 2018).

9 BIJLAGE

9.1 ALLESPORENPLAN

9.2 SPORENLIJST

PN ABO: 26713
Code OE: 2019H223

Sporenlijst

Spoor	WP	Vlak	Afmetingen (cm)			TAW (m)	Vorm	Kleur		Inclusies	Datering	Vondsten	Foto nr.
			Lengte	Breedte	Diepte								
1.1	1	1	1,20	1,35			ovaal	GR	BR	as en houtskool	Post-ME	AW	
Stratigrafie			Boven	Onder	Gelijkaardig aan		vult	Behoort tot		Samenstelling			
Beschrijving / Interpretatie													
kuil met duidelijke aflijning, heterogene bruinige en lemige vulling, as en houtskool, vermoedelijk kachelaafval													
Spoor	WP	Vlak	Afmetingen (cm)			TAW (m)	Vorm	Kleur		Inclusies	Datering	Vondsten	Foto nr.
			Lengte	Breedte	Diepte								
1.2	1	1	0,65	0,35			ovaal	GR	BR	baksteen	Post-ME		
Stratigrafie			Boven	Onder	Gelijkaardig aan		vult	Behoort tot		Samenstelling			
Beschrijving / Interpretatie													
kuil met duidelijke aflijning, heterogene bruinige en lemige vulling, veel bioturbatie en veel baksteenspikkels													
Spoor	WP	Vlak	Afmetingen (cm)			TAW (m)	Vorm	Kleur		Inclusies	Datering	Vondsten	Foto nr.
			Lengte	Breedte	Diepte								
3.1	3	1	27	1,2	20		onregelmatig	DGR	DRO		19de eeuw		
Stratigrafie			Boven	Onder	Gelijkaardig aan		vult	Behoort tot		Samenstelling			
Beschrijving / Interpretatie													
uitbraakspoor muur SP3.2, donkergrize vermengde leembrokken, kalk en mortelresten, baksteenbrokken en -spikkels, een weinig houtskool													

Spoor	WP	Vlak	Afmetingen (cm)			TAW (m)	Vorm	Kleur		Inclusies	Datering	Vondsten	Foto nr.
			Lengte	Breedte	Diepte								
3.2	3	1	3	21	20		rechthoekig	DRO		kalk, houtskool	19de eeuw		
Stratigrafie			Boven	Onder	Gelijkaardig aan		vult	Behoort tot		Samenstelling			
							structuur 3,1-3,5						
Beschrijving / Interpretatie													
muurrestant (fundering), gebruik van gerecupereerde bakstenen (veldoven, onregelmatig verband; 21x10x5,5cm), fijne kalkmortel													

Spoor	WP	Vlak	Afmetingen (cm)			TAW (m)	Vorm	Kleur		Inclusies	Datering	Vondsten	Foto nr.
			Lengte	Breedte	Diepte								
3.3	3	1	1,2	1			rechthoekig	DRO			19de eeuw		
Stratigrafie			Boven	Onder	Gelijkaardig aan		vult	Behoort tot		Samenstelling			
							structuur 3,1-3,5						
Beschrijving / Interpretatie													
bewaarde bodem tussen muurfunderingen, leem, baksteenspikkels													

Spoor	WP	Vlak	Afmetingen (cm)			TAW (m)	Vorm	Kleur		Inclusies	Datering	Vondsten	Foto nr.
			Lengte	Breedte	Diepte								
3.4	3	1	27	21	20		rechthoekig	DRO			19de eeuw		
Stratigrafie			Boven	Onder	Gelijkaardig aan		vult	Behoort tot		Samenstelling			
							structuur 3,1-3,5						
Beschrijving / Interpretatie													
bewaarde parallelle muur tegenover uitbraakspoor 3.1, restant van fundering, gebruik van gerecupereerde bakstenen (veldoven, onregelmatig verband; 21x10x5,5cm), fijne kalkmortel													

Spoor	WP	Vlak	Afmetingen (cm)			TAW (m)	Vorm	Kleur		Inclusies	Datering	Vondsten	Foto nr.
			Lengte	Breedte	Diepte								
3.5	3	1	1	0,75			rechthoekig	DRO			19de eeuw		
Stratigrafie			Boven	Onder	Gelijkaardig aan		vult	Behoort tot		Samenstelling			
								structuur 3,1-3,5					
Beschrijving / Interpretatie													
rechthoekige structuur (BS21x10x5,5cm), bakstenen in onregelmatige verband, vulling: leem (backfill) > toegang tot structuur 3,1-3,5 (voormalige orangerie)													

9.3 VONDSTENLIJST

Cf. hgst. 4.5

Project code: 2019H223

Site: Sint-Pieters Leeuw; Kasteelstraat

Inventaris vondsten

Blad 1

Inventaris nr.	WP	Spoor	Vlak	Profiel	Laag	Datum	Materiaalsoort	Verzamelmethode (AAVL, Cp, Afw, Pnt, Bemo, Residu)	Aantal	Datering	Opmerking (vormspecificaties, bewaarskwaliteit, stalen, tekeningnummer, natuurlijk/antropogeen, primair/ secundair, ...)
1	1		1	*	*	27/08/2019	AW	AAVL	1	18de/19de E	1 wandfragment lokaal/regionaal roodgebakken, loodglazuur; mangaan
2	3		1	*	*	27/08/2019	AW	AAVL	7	Gemengd (18de - 20ste E)	1 randfragment van kom, lokaal/regionaal roodgebakken, loodglazuur, aanzet opgetrokken oor, 2 randfragmenten kom, ongeglazuur, 1 wandfragment Europees porselein, 1 fragment theekannetje, gelusterd Europees porselein, Fragment kop kleipijp

